

DOI: 10.26565/2786-5312-2024-99-16
УДК 378.015.31:005.57]:81'243(045)

О. О. Осова

докт. пед. наук, професор, професор кафедри іноземної філології
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
(61001, Харків, пров. Руставелі, 7); e-mail: osova.olga@gmail.com;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7316-1196>

Формування гнучких навичок спілкування здобувачів вищої освіти у процесі навчання іноземної мови професійного спрямування

Дослідження присвячене проблемі формування гнучких навичок спілкування здобувачів вищої освіти у процесі навчання іноземної мови професійного спрямування. На основі результатів аналізу наукових публікацій доведено, що в умовах сучасного ринку праці комунікативна гнучкість та адаптивність фахівців є запорукою їхньої конкурентоспроможності. Здійснено теоретичний аналіз сутності поняття «гнучкі навички спілкування», виокремлено його структурні компоненти, пріоритетні для іншомовного професійного спілкування. З'ясовано, що навчання іноземної мови за професійним спрямуванням має свої особливості, пов'язані зі специфічними потребами та вимогами професійної діяльності (специфічні аспекти мовного матеріалу; чітка спрямованість на розвиток практичних навичок ділового спілкування, які допоможуть майбутнім фахівцям ефективно спілкуватися з колегами, клієнтами та партнерами у професійному середовищі; врахування можливостей формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців, що сприятиме кращому розумінню представників різних культур та налагодженню контактів). За результатами опитування та анкетування здобувачів вищої освіти виявлено основні труднощі у розвитку комунікативної гнучкості майбутніх фахівців, до яких належать вивчення спеціалізованої лексики, адаптація теоретичних знань до практичних ситуацій, взаєморозуміння в міжкультурному середовищі та подолання психологічних бар'єрів. У дослідженні науково обґрунтовано ефективні методи та структуровані інтерактивні стратегії, засновані на практичному застосуванні мови, деривації термінів та виконанні умовно-мовленневих завдань, які дозволяють досягти успішних результатів і розкрити потенціал студентів у вивченні іноземної мови та взаємодії з носіями цієї мови в професійному оточенні. Перспективними напрямками подальшої роботи визначено використання можливостей штучного інтелекту, ефективних методів оцінювання гнучких навичок комунікації на заняттях іноземної мови професійного спрямування.

Ключові слова: гнучкі навички спілкування, іноземна мова професійного спрямування, методи навчання, міжкультурна компетенція.

Як цитувати: Осова, О. (2024). Формування гнучких навичок спілкування здобувачів вищої освіти у процесі навчання іноземної мови професійного спрямування. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов*, (99), 126-132.

DOI: 10.26565/2786-5312-2024-99-16

In cites: Osova, O. (2024). The formation of students' flexible communication skills in teaching a foreign language for professional purposes. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: Foreign Philology. Methods of Foreign Language Teaching*, (99), 126-132.

DOI: 10.26565/2786-5312-2024-99-16

1. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ В ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ТА ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Глобалізаційні процеси та поява інноваційних технологій суттєво впливають на сучасну вищу освіту, ставлячи перед нею нові завдання – готувати кваліфікованих та конкурентоспроможних фахівців. Сьогодні роботодавці шукають кандидатів не лише з ґрунтовними технічними навичками (hard skills), а й з розвиненими soft skills – комунікабельністю, креативністю, адаптивністю до нових умов, готовністю працювати у міжнародному середовищі. Це визначає орієнтованість професійної підготовки на формування «гнучких» фахівців, здатних критично мислити та самостійно розв'язувати нестандартні завдання, спілкуватися іноземними мовами.

Аналіз вітчизняних законодавчих документів доводить актуальність проблеми розвитку soft skills випускників ЗВО як ключових для адаптації у швидкозмінних економічних умовах. Зокрема, у Законі України «Про вищу освіту» (остання редакція 2023 р.) [9], Стратегії розвитку вищої освіти на 2022-2032 роки [11] та Концепції розвитку цифрових компетентностей (2021) [4] наголошується, що саме такі навички, як комунікабельність, креативність, адаптивність, вміння критично мислити та працювати в команді, набувають ключового значення для фахівців в умовах динамічних економічних перетворень. Отже, формування саме гнучких, міждисциплінарних навичок має стати пріоритетним напрямком професійної підготовки сучасних випускників ЗВО.

Сучасні дослідження в галузі менеджменту та лідерства неодноразово підкреслювали ключову роль розвинених гнучких навичок (soft skills) для досягнення успіху в кар'єрі та ефективного лідерства [1; 8]. Зокрема, вміння швидко адаптуватися до змін, критично мислити, проявляти креативність, ефективно спілкуватися та працювати в команді забезпечують 85% кар'єрного успіху і є запорукою високої результативності як окремого фахівця, так і організації загалом [1 pp. 93-94].

Проте цілеспрямований розвиток зазначених навичок часто залишається поза фокусом традиційних освітніх програм, орієнтованих переважно на передачу професійних знань та вузькопредметних умінь. Саме тому постає нагальна потреба у впровадженні інноваційних підходів до навчання задля формування гнучких навичок студентів.

Одним з найбільш перспективних напрямів в цьому контексті є інтеграція розвитку soft skills у процес викладання іноземних мов за професійним спрямуванням. Адже сама специфіка такого навчання, зокрема його інтерактивний характер, групова робота, фокус на практичному застосуванні мови в різноманітних ситуаціях тощо вже містить значний потенціал для опанування здобувачами освіти гнучкими навичками [2; 6].

Отже, враховуючи вагомість гнучких навичок для успішної професійної самореалізації та обмежені можливості щодо їх розвитку в межах більшості традиційних навчальних програм, актуальним завданням вищої освіти є інтеграція цілеспрямованого формування soft skills в процесі навчання іноземних мов за професійним спрямуванням.

Питання формування гнучких навичок є предметом наукових пошуків багатьох дослідників. Зокрема, вивченню сутнісних характеристик та специфіки розвитку зазначених навичок присвятили свої праці такі вітчизняні науковці, як Ж. Діденко, О. Кохан та ін. [2; 5]. Роль гнучких навичок як складника професійної компетентності сучасного фахівця перебувала в полі зору О. Глазунової, Т. Волошиної, І. Зварич, В. Корольчук, Н. Пасик-Косаревої [1; 3; 8]. Окремий напрям досліджень пов'язаний з вивченням особливостей та чинників розвитку soft skills в умовах становлення інформаційного суспільства (О. Семенов, О. Кульбабська та ін.) [10].

Водночас, поза увагою вчених лишається проблема цілеспрямованої інтеграції формування гнучких навичок у зміст професійної підготовки здобувачів освіти. Одним із можливих шляхів ефективного розв'язання цієї проблеми є реалізація відповідного навчання в процесі викладання іноземних мов професійного спрямування з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Адже саме новітні цифрові інструменти та платформи, на думку А.Щеглової, значно розширюють можливості розвитку як гнучких навичок студентів, так і методичної майстерності викладачів [12; 30].

Отже, в сучасних умовах назріла нагальна потреба наукового обґрунтування та практичної реалізації комплексного підходу до інтегрованого формування м'яких навичок в процесі навчання іноземних мов професійного спрямування з використанням цифрових технологій.

Останнім часом все більше науковців зосереджують свою увагу на проблематиці формування гнучких навичок майбутніх фахівців різних галузей: перекладачів [6], менеджерів [2], юристів [12], IT-спеціалістів [1] та ін.

Водночас, недостатньо уваги приділено вивченню особливостей та методик цілеспрямованого формування гнучких навичок під час викладання іноземних мов у закладах вищої освіти, незважаючи на доробок окремих науковців в цій царині (А. Житницька, О. Корнюш, І. Паславська та ін.). Значний інтерес у контексті нашого дослідження становлять результати дослідження Ю. Ніколаєнко щодо необхідності комплексного розвитку навичок співпраці під час формування граматичної компетенції у студентів [6].

Серед іноземних науковців, які торкалися питань розвитку soft skills майбутніх фахівців, варто відзначити L. Espina-Romero, S. Aguirre, C. Dworaczek, J. Guerrero-Alcedo та ін. [14].

Отже, незважаючи на певні напрацювання дослідників у цій царині, низка аспектів проблеми формування гнучких навичок у процесі іншомовної підготовки здобувачів вищої освіти залишаються недостатньо розкритими. Це зумовлює необхідність подальших наукових пошуків.

Метою даного дослідження є виявлення специфіки навчання іноземних мов професійного спрямування у закладах вищої освіти та наукове обґрунтування ефективних методів і стратегій для формування гнучких навичок професійно орієнтованого іншомовного спілкування студентів з урахуванням сучасних реалій.

Об'єктом дослідження є процес формування гнучких навичок спілкування здобувачів вищої освіти у навчанні іноземної мови професійного спрямування, а його предметом – методи та стратегії, що використовуються для формування зазначених навичок.

Завдання дослідження: здійснити теоретичний аналіз сутності поняття «гнучкі навички» та виокремити його структурні компоненти, пріоритетні для усіх сфер суспільного життя, що кардинально трансформують вимоги сучасного іншомовного професійного спілкування; визначити специфіку зазначених навичок у процесі навчання іноземної мови професійного спрямування; теоретично обґрунтувати методи і стратегії формування гнучких навичок спілкування на заняттях іноземної мови професійного спрямування.

2. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Стрімкий технологічний прогрес та цифровізація ринку праці. Зокрема, все більшого значення набувають так звані гнучкі навички (soft skills), які, на думку багатьох дослідників, постають ключовим компонентом конкурентоспроможності та успішності фахівця XXI століття [1; 5; 3].

Узагальнюючи наявні в науково-педагогічній літературі підходи [3, р. 38; 5, р. 43; 10, р. 243; 12, р. 226], ми визначаємо гнучкі навички як комплекс взаємопов'язаних якостей особистості, що забезпечують ефективну міжособистісну взаємодію, командну роботу та досягнення професійних цілей завдяки критичному, креативному мисленню й емоційному інтелекту. Відтак, формування та розвиток "soft skills" постає невід'ємною умовою підготовки компетентного, конкурентоспроможного фахівця XXI століття.

Аналіз наукових публікацій [1; 2; 5; 8; 14 та ін.] дозволив класифікувати гнучкі навички за трьома групами: особистісні, професійні та комунікативні. Останні є предметом нашого дослідження, адже включають ключові вміння: переконувати, працювати в команді, дотримуватися інструкцій, конструктивно розв'язувати конфлікти, налагоджувати зв'язки та ефективно спілкуватися. Як слушно зауважує І. Зварич, «саме комунікативні навички є

запорукою успішного розв'язання професійних завдань та подолання труднощів» [3, р. 37].

В умовах глобалізації та інтеграції України до європейського освітнього простору, володіння іноземними мовами, зокрема англійською, німецькою та іншими європейськими мовами стає обов'язковим складником конкурентоспроможності фахівця на ринку праці. Адже саме знання мов дозволяє налагодити ефективну міжнародну комунікацію, обмін досвідом і кращими практиками. Тож освітній компонент «Іноземна мова за професійним спрямуванням» має вагомий потенціал для формування затребуваних гнучких, зокрема комунікативних, навичок студентів, що знаходить відображення у визначенні програмних результатів навчання.

Навчання іноземної мови за професійним спрямуванням має певну специфіку, зумовлену його прикладною спрямованістю на конкретну предметну галузь. Зокрема, в її змісті значне місце посідає вивчення фахової лексики, галузевої термінології та жанрових особливостей професійного дискурсу обраної спеціальності [2; 13]. Водночас, у фокусі іншомовної підготовки залишаються комунікативні навички як запорука успішної міжкультурної взаємодії та плідної співпраці в міжнародному контексті.

Крім засвоєння мовного матеріалу, важливо надати студентам можливість застосувати його для розв'язання реальних завдань професійної діяльності – провести переговори, презентацію проєкту, налагодити комунікацію з іноземними партнерами тощо. Адже практико-орієнтований підхід є невід'ємним складником якісної іншомовної підготовки.

Разом із тим, з огляду на стрімкий технологічний розвиток і цифровізацію освіти, викладання іноземних мов професійного спрямування має передбачати широке застосування інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема LMS- платформ, онлайн-курсів, відеоконференц-зв'язку, інтернет-ресурсів тощо.

У контексті досліджуваної проблеми варто відзначити, що в умовах плюралінгвізму навчання іноземної мови за професійним спрямуванням набуває особливого значення. Адже мета цього освітнього компонента полягає в тому, щоб формувати у студентів не лише вузькопредметні мовні компетентності, але й міжкультурну відкритість та толерантність як ключові якості фахівця XXI століття [2, р. 268].

Знання культурних традицій, цінностей і особливостей комунікації представників інших країн сприятиме налагодженню продуктивної взаємодії та попередженню непорозумінь у міжнародному професійному контексті. Тож формування міжкультурної компетентності має стати пріоритетним завданням іншомовної підготовки здобувачів вищої освіти усіх спеціальностей.

Отже, освітній компонент «Іноземна мова за професійним спрямуванням» має певну специфіку, зумовлену потребами оволодіння студентами професійним іншомовним спілкуванням з представниками інших лінгвокультур.

Для виявлення проблем та труднощів, що перешкоджають ефективному формуванню гнучких навичок іншомовного спілкування під час вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням, було проведено анкетування студентів. У дослідженні взяли участь здобувачі вищої освіти четвертих курсів немовних факультетів іноземних мов Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна та Харківської гуманітарно-педагогічної академії (97 респондентів).

Метою анкетування було виявлення проблемних зон, що перешкоджають формуванню гнучких навичок іншомовної комунікації під час вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням. Для забезпечення можливості вільного самовираження запитання мали відкритий характер. Також було застосовано метод індивідуальних бесід для уточнення та поглибленого аналізу отриманих відповідей. У результаті обробки даних анкетування було ідентифіковано чотири основні проблемні сфери: оволодіння фаховою лексикою і термінологією (37% опитаних); адаптація мовних структур до професійних потреб (презентації, переговори, зустрічі тощо) – 25%; реалізація комунікації з урахуванням міжкультурних особливостей – 23%; подолання психологічних бар'єрів (непевненість у спілкуванні) – 15%.

Вирішення виявлених проблем має стати пріоритетом у процесі вдосконалення іншомовної підготовки здобувачів вищої освіти. З метою подолання зазначених труднощів нами було запропоновано наступні групи вправ, які можуть сприяти кращому засвоєнню мовних навичок та підвищенню впевненості студентів під час іншомовної комунікації в процесі майбутньої професійної діяльності.

До першої групи вправ належать такі, що спрямовані на формування лексичної компетенції у студентів, як невіддільного лінгвістичного компонента комунікативної компетенції [2]. Серед прикладів вправ можемо назвати наступні: підбір синонімів; підбір антонімів; зіставлення графічної чи звукової форми слова зі схожим словом у рідній мові; однозначний і багатозначний переклад. Однак, розуміння понять, виражених іншомовними словами, є необхідною умовою для розвитку мислення іноземною мовою у студентів, а також для правильного використання цих слів у їхній мовленнєвій діяльності. Наступним кроком у процесі вивчення іноземної фахової лексики є освоєння способів деривації термінів. З використанням засобів словотвору можна створити цілу низку нових термінів (наприклад, "das Klima", "der Klimawandel", "die Klimaforschung" тощо). Після опанування термінами студенти під

керівництвом викладача формують словосполучення. На цьому етапі студенти уже готові до виконання умовно-мовленнєвих завдань і вправ, пов'язаних з умінням заповнити пропуск у реченні, використовуючи активний словник; підібрати відповідне слово до визначення; відповідно визначити слово; поєднати початок і кінець речення; створити речення з поданих слів; скласти синоніми чи антоніми до наданих слів; з'єднати слова для утворення словосполучень; перекласти слово чи вираз з української мови на іноземну і навпаки.

У контексті досліджуваної проблеми варто зазначити, що широкі дидактичні можливості для створення інтерактивних вправ для використання в умовах змішаного навчання надають цифрові технології (www.kahoot.com, www.wortwolken.com, <https://mind-map.com/>, <https://learningapps.org>, <https://www.suchsel.net/> тощо), які допомагають не лише організувати та впорядкувати інформацію, а й краще сприймати, розуміти, запам'ятовувати й асоціювати її [10; 12].

Другу групу складають вправи, спрямовані на розвиток комунікативних навичок у професійному контексті. Так, застосування рольових та ділових ігор, симуляцій дозволяє студентам відтворити реальні професійні ситуації та випробувати свої комунікативні навички у практичних умовах, стимулює до активної партнерської діяльності в інформаційному полі іноземної мови [12]. Це допомагає їм розвивати впевненість та адаптуватися до різних сценаріїв. Включення різноманітних комунікативних вправ, таких як діалоги, обговорення, спілкування у групах та партнерська робота, допомагає студентам практикувати вживання мови у реальних ситуаціях. Важливо також використовувати завдання, які пов'язані з реальними професійними ситуаціями, такими як написання професійних листів (лист-запит, зміна замовлення, відкликання замовлення, лист-скарга тощо), створення презентацій або проведення переговорів, що стимулює їхні комунікативні навички та забезпечує практичний досвід. Організація групових дискусій та дебатів стимулює студентів аргументувати свої думки та вільно висловлюватися, що сприяє розвитку комунікативних навичок.

Відпрацювання навичок комунікації в професійному контексті на заняттях іноземної мови може здійснюватися також за допомогою різних методів, які акцентують на практичній взаємодії та розвитку комунікативних навичок, а саме: АВС-дискусія, "SWOT", кооперативне читання тексту, «Гаряче крісло», "Elevator pitch", «Чотири кути», «Килим ідей», «Карусель», «Ажурна пилка» тощо.

В умовах стрімкого розвитку цифрових технологій та їх імплементації в освітній процес, особливу увагу в контексті дослідження проблеми формування гнучких навичок іншомовної комунікації заслуговує потенціал штучного інтелекту. Зокрема, чат-боти та віртуальні співрозмовники надають ши-

роки можливості для моделювання реальних ситуацій професійного спілкування (співбесіда з роботодавцем, вирішення конфліктів у команді тощо). Це дозволяє студентам відпрацювати гнучкі навички міжособистісної взаємодії та лідерства в безпечному та інтерактивному віртуальному середовищі за умови зворотного зв'язку в режимі реального часу [7]. Тож застосування інструментів штучного інтелекту має значний потенціал для ефективного формування soft skills в процесі іншомовної підготовки здобувачів вищої освіти.

Важливою складовою навчання іноземної мови за професійним спрямуванням є формування вміння налагоджувати комунікацію з урахуванням міжкультурних особливостей та специфіки професійного дискурсу в різних країнах. Для цього доцільно застосовувати такі інтерактивні методи, як: міжкультурні дискусії та дебати; культурологічний аналіз комунікативних ситуацій; рольові ігри з моделюванням міжкультурної взаємодії; підготовка презентацій про особливості ділового спілкування в різних країнах; аналіз професійних текстів крізь призму культури; організація «культурних кав'ярень» для спілкування студентів з носіями мови [3; 6; 7].

Такі види діяльності сприятимуть поглибленому розумінню студентами традицій, цінностей і правил комунікації в інших лінгвокультурах та формуванню у них міжкультурної компетентності.

Застосування зазначених інтерактивних вправ сприятиме розвитку у студентів міжкультурної обізнаності та гнучкості під час вирішення комунікативних завдань у міжнародному професійному контексті.

Не менш важливим аспектом формування гнучких навичок іншомовного спілкування є подолання психологічних бар'єрів, таких як сором'язливість, невпевненість, страх публічних виступів тощо [7; 14]. Для цього доцільно використовувати групові дискусії та діалоги; рольові ігри та імпровізації; релаксаційні техніки (дихальні вправи); тренінги особистісного зростання; конкурси та вікторини; моделювання реальних ситуацій професійної комунікації. Також ефективним є використання мультимедійних засобів (відеоблогів, онлайн-курсів тощо) для створення автентичного комунікативного середовища.

Застосування запропонованих вправ і технік на заняттях дозволить поступово подолати у студен-

тів психологічні бар'єри, пов'язані з іншомовним спілкуванням. Це, у свою чергу, сприятиме розкриттю їхнього особистісного потенціалу та розвитку комунікативних умінь у професійній сфері.

Водночас, важливою умовою ефективності зазначених вправ є створення в навчальній аудиторії атмосфери психологічної безпеки, довіри та підтримки. Кожен студент повинен відчувати, що його зусилля та прогрес є значущими, що дозволить мінімізувати зайве хвилювання та максимально реалізувати наявний потенціал.

3. ВИСНОВКИ

Таки чином, проведене дослідження дозволяє стверджувати, що навчання іноземних мов за професійним спрямуванням має певні особливості, пов'язані з конкретними потребами та вимогами професійної діяльності. Вони включають специфічні аспекти мовного матеріалу і мають чітко виражену спрямованість на формування і розвиток гнучких навичок спілкування.

З'ясовано, що основні труднощі у процесі формування гнучких навичок спілкування виникають під час засвоєння та використання термінологічної лексики, адаптації до професійних ситуацій, здійснення крос-культурної комунікації. Окремої уваги також потребує низка заходів, спрямованих на подолання психологічних бар'єрів. У дослідженні представлено та обґрунтовано ефективні методи та стратегії для формування гнучких навичок професійно орієнтованого іншомовного спілкування студентів з урахуванням сучасних реалій. В основу зазначених вправ покладено інтерактивні стратегії, засновані на практичному застосуванні мови, деривації термінів та виконанні умовно-мовленнєвих завдань, що дозволяє досягти успішних результатів і розкрити потенціал студентів у вивченні іноземної мови та взаємодії з носіями цієї мови в професійному оточенні.

Перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів проблеми. Зокрема, подальшого вивчення потребують питання використання можливостей штучного інтелекту, а також ефективних методів оцінювання гнучких навичок комунікації на заняттях іноземної мови професійного спрямування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Глазунова, О. Г., Волошина, Т. В., & Корольчук, В. І. (2019). Розвиток "soft skills" у майбутніх фахівців з інформаційних технологій: методи, засоби, індикатори оцінювання. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. Спецвипуск*. 93–106. URL: <https://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/256> DOI: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2019s8>
2. Діденко, Ж. (2021). Формування м'яких навичок ("soft skills") на заняттях англійської мови у майбутніх менеджерів в умовах дистанційного навчання. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 35(2), 266–271. URL: <http://repositoryhneu.edu.ua/handle/123456789/25866>
3. Зварич, І. М. (2020). Спілкування – невід'ємна складова Soft Skills у формуванні конкурентоспроможності студентів XXI століття. Soft skills – невід'ємні аспекти формування конкурентоспроможності студентів у XXI столітті: *Міжвузівський науково-методичний семінар*. Київ: КНТЕУ, 37–40.

4. Концепція розвитку цифрових компетентностей. Розпорядження від 3 березня 2021 р. № 167-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text>
5. Кохан, О. М. (2020). Soft skills як необхідний компонент конкурентоспроможності майбутніх фахівців. Soft skills – невід’ємні аспекти формування конкурентоспроможності студентів у XXI столітті: *Міжвузівський науково-методичний семінар*. Київ: КНТЕУ, 43–45.
6. Ніколаєнко, Ю. (2022). Розвиток навичок співробітництва у процесі формування граматичної компетенції майбутніх перекладачів. *Актуальні проблеми іноземної філології та перекладознавства*, 56(4), 193-198. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/56-4-33>
7. Осова, О. О. *Використання технологій штучного інтелекту для імітації реальних комунікативних ситуацій на заняттях іноземної мови професійного спрямування. Нові підходи до навчання іноземних мов: підвищення якості освіти – шлях до формування інтелектуального капіталу*: Матеріали XXXIII засідання школи-семінару (08.11.2023). Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна. С. 10-15.
8. Пасик-Косарева, Н. О. (2020). Основні навички soft skills, які знадобляться студенту XXI століття для успішності у житті та кар’єрі. Soft skills – невід’ємні аспекти формування конкурентоспроможності студентів у XXI столітті: *Міжвузівський науково-методичний семінар*. Київ: КНТЕУ, 68–70.
9. Про вищу освіту: Закон України від 2014, № 37-38, ст.2004 зі змінами від 27.12.2023 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
10. Семенов, О., & Кульбабська, О. (2021). Формування м’яких навичок студентів-філологів у міжрегіональному проєкті з інфомедійної грамотності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 4(108). 231-247. URL: <https://www.repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/12012>. DOI 10.24139/2312-5993/2021.04/231-247
11. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022 – 2032 роки. Розпорядження від 23 лютого 2022 року №286-р. С. 1-34. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/04/15/VO.plan.2022-2032/Stratehiya.rozv.VO-23.02.22.pdf>
12. Шестакова, С. О. (2020). Використання інтерактивних методів навчання для формування soft skills у студентів юридичного профілю. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2(96). 224-233. URL: https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/9010/1/Shestakova_Vykorystannia.pdf. DOI 10.24139/2312-5993/2020.02/224-233
13. Щеглова, А. О. (2021). Формування гнучких навичок у здобувачів вищої освіти при використанні платформ дистанційного навчання у викладанні іноземної мови. *Інженерні та освітні технології*, 9(1), 28-39. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/handle/123456789/34123>
14. Espina-Romero, L. C., Aguirre Franco, S. L., Dworaczek Conde, H. O., Guerrero-Alcedo, J. M., Ríos Parra, D. E., & Rave Ramírez, J. C. Soft skills in personnel training: Report of publications in scopus, topics explored and future research agenda. *Heliyon*. 2023 Apr 14; 9(4):e15468. DOI: 10.1016/j.heliyon.2023.e15468. PMID: 37123950; PMCID: PMC10130224. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/37123950/>

Стаття надійшла до редакції 22.01.2024

Стаття рекомендована до друку 15.03.2024

Olha Osova – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor at the Foreign Philology Department, Municipal Establishment ‘Kharkiv Humanitarian Pedagogical Academy’ of Kharkiv Regional Council (61001, Kharkiv, Rustaveli lane, 7); e-mail: osova.olga@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7316-1196>

THE FORMATION OF STUDENTS’ FLEXIBLE COMMUNICATION SKILLS IN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE FOR PROFESSIONAL PURPOSES

The study is devoted to the problem of forming flexible communication skills of higher education students in teaching a foreign language for professional purposes. Based on the thorough review of scientific publications, the authors prove that in the conditions of the modern labor market, communicative flexibility and adaptability of specialists are the keys to their competitiveness. The article provides a theoretical analysis of “flexible communication skills” and emphasizes the structural components necessary for professional foreign language communication. The authors highlight that teaching a foreign language for professional purposes has its peculiarities related to the specific needs and requirements of professional activity (specific aspects of language material; a clear focus on the development of practical business communication skills that will help future specialists to communicate effectively with colleagues, clients, and partners in a professional environment; taking into account the possibilities of forming intercultural competence of future specialists, which will contribute to a better understanding of representatives of different cultures and establishing network. Based on the survey results, the authors outline the main difficulties in developing the communicative flexibility of future specialists, including studying specialized vocabulary, adapting theoretical knowledge to practical situations, acquiring mutual understanding in an intercultural environment, and overcoming psychological barriers. The study scientifically substantiates effective methods and structured interactive strategies based on the practical application of the language, derivation of terms, and performance of conditional speech tasks that allow for achieving successful results and unlocking students’ potential in learning a foreign language and interacting with native speakers in a professional environment. The article emphasizes promising directions for further scientific research, namely the use of artificial intelligence capabilities and effective methods of assessing flexible communication skills in ESP classes.

Key words: *flexible communication skills, foreign language for professional purposes, intercultural competence, teaching methods.*

REFERENCES

- Didenko, Zh. (2021). Formuvannia m'iakykh navychok ("soft skills") na zaniattiakh anhlijs'koi movy u majbutnikh menedzheriv v umovakh dystantsijnogo navchannia [Formation of soft skills in English language classes for future managers in the context of distance learning.]. *Aktual'ni pytannia humanitarnykh nauk [Current issues in the humanities]*. 35(2), S. 266-271. URL: <https://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/256>. DOI: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2019s8> [in Ukrainian].
- Espina-Romero, L. C., Aguirre Franco, S. L., Dworaczek Conde, H. O., Guerrero-Alcedo, J. M., Ríos Parra, D. E., & Rave Ramírez, J. C. Soft skills in personnel training: Report of publications in scopus, topics explored and future research agenda. *Heliyon*. 2023 Apr 14;9(4):e15468. DOI: 10.1016/j.heliyon.2023.e15468. PMID: 37123950; PMCID: PMC10130224. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/37123950/>
- Hlazunova, O. H., Voloshyna, T. V., & Korol'chuk, V. I. (2019). Rozvytok "soft skills" u majbutnikh fakhivtsiv z informatsijnykh tekhnolohij: metody, zasoby, indykatory otsiniuvannia [Development of «soft skills» in future information technology specialists: methods, tools, assessment indicators.]. *Vidkryte osvittie e-seredovysche suchasnoho universytetu [Open educational e-environment of a modern university]*. Spetsvyp. 93-106. URL: <https://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/256> DOI: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2019s8> [in Ukrainian].
- Kokhan, O. M. (2020). Soft skills iak neobkhidnyj komponent konkurentospromozhnosti majbutnikh fakhivtsiv [Soft skills as a necessary component of the competitiveness of future professionals]. Soft skills – nevid'iemni aspekty formuvannia konkurentospromozhnosti studentiv u XXI stolitti: Mizhvuziv's'kyj naukovo-metodychnyj seminar. [Soft skills are integral aspects of students' competitiveness in the XXI century: *Interuniversity scientific and methodological seminar*]. Kyiv: KNTEU, 43-45. [in Ukrainian].
- Kontsepsiia rozvytku tsyfrovyykh kompetentnostej. Rozporiadzhennia vid 3 bereznia 2021 r. № 167-r. [The concept of digital competence development. Order of 3 March 2021. No. 167-p] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
- Nikolaienko, Yu. (2022). Rozvytok navychok spivrobotnytstva u protsesi formuvannia hramatychnoi kompetensii majbutnikh perekkladachiv [Development of cooperation skills in the process of developing the grammatical competence of future translators.]. *Aktual'ni problemy inozemnoi filolohii ta perekladoznavstva [Topical issues of foreign philology and translation studies]*. 56(4). 193-198. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/56-4-33> [in Ukrainian].
- Osova, O. O. *Vykorystannia tekhnolohij shtuchnoho intelektu dlia imitatsii real'nykh komunikatyvnykh sytuatsij na zaniattiakh inozemnoi movy profesijnogo spriamuvannia* [The use of artificial intelligence technologies to simulate real-life communication situations in EFL classes.]. *Novi pidkhody do navchannia inozemnykh mov: pidvyschennia iakosti osvity – shliakh do formuvannia intelektual'noho kapitalu* [New approaches to teaching foreign languages: improving the quality of education is a way to build intellectual capital]: Materialy KhKhKhIII zasidannia shkoly-seminaru (08.11.2023). Kharkiv: KhNU imeni V.N. Karazina. S. 10-15. [in Ukrainian].
- Pasyk-Kosarieva, N. O. (2020). Osnovni navychky soft skills, iaki znadobliat'sia studentu KhKhI stolittia dlia uspishnosti u zhytti ta kar'ieri [The basic soft skills that a student of the 21st century will need to succeed in life and career.]. Soft skills – nevid'iemni aspekty formuvannia konkurentospromozhnosti studentiv u XXI stolitti: Mizhvuziv's'kyj naukovo-metodychnyj seminar. [Soft skills are integral aspects of students' competitiveness in the XXI century: *Interuniversity scientific and methodological seminar*]. Kyiv: KNTEU, 68-70. [in Ukrainian].
- Pro vyschu osvitu: Zakon Ukrainy vid 2014, № 37-38, st.2004 zi zminyami vid 27.12.2023 [On Higher Education: Law of Ukraine of 2014, No. 37-38, Art. 2004 as amended on 27.12.2023] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].
- Schelo, A. O. (2021). Formuvannia hnuchkykh navychok u zdobuvachiv vyschoi osvity pry vykorystanni platform dystantsijnogo navchannia u vykladanni inozemnoi movy. [Developing flexible skills in higher education students when using distance learning platforms in teaching a foreign language.]. *Inzhenerni ta osvittni tekhnolohii [Engineering and educational technologies]*, 9(1), 28-39. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/handle/123456789/34123> [in Ukrainian].
- Semenoh, O., & Kul'babs'ka, O. (2021). Formuvannia m'iakykh navychok studentiv-filolohiv u mizhrehional'nomu proiekti z infomedijnoi hramotnosti [Developing soft skills of philology students in an interregional project on infomedia literacy.]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsijni tekhnolohii [Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies]*, 4(108), 231-247. URL: <https://www.repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/12012> DOI 10.24139/2312-5993/2021.04/231-247 [in Ukrainian].
- Shestakova, S. O. (2020). Vykorystannia interaktyvnykh metodiv navchannia dlia formuvannia soft skills u studentiv iurydychnoho profilu [Using interactive teaching methods to develop soft skills in law students.]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsijni tekhnolohii [Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies]*, 2(96), 224-233. URL: https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/9010/1/_Shestakova_Vykorystannia.pdf) DOI 10.24139/2312-5993/2020.02/224-233 [in Ukrainian].
- Stratehiia rozvytku vyschoi osvity v Ukraini na 2022 – 2032 roky. Rozporiadzhennia vid 23 liutoho 2022 roku №286-r. [Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2022-2032. Order of 23 February 2022 No. 286-p.] 1-34. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/04/15/VO.plan.2022-2032/Stratehiya.rozv.VO-23.02.22.pdf> [in Ukrainian].
- Zvorych, I. M. (2020). Spilkuvannia – nevid'iemna skladova Soft Skills u formuvanni konkurentospromozhnosti studentiv KhKhI stolittia [Communication is an integral part of Soft Skills in shaping the competitiveness of students in the 21st century.]. Soft skills – nevid'iemni aspekty formuvannia konkurentospromozhnosti studentiv u XXI stolitti: Mizhvuziv's'kyj naukovo-metodychnyj seminar [Soft skills are integral aspects of students' competitiveness in the XXI century: *Interuniversity scientific and methodological seminar*]. Kyiv: KNTEU, 37-40. [in Ukrainian].

The article was received by the editors 22.01.2024

The article is recommended for printing 15.03.2024